

Den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig

Taler

Espen Barth Eide
Utenriksminister

Dato

8 april 2025

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Utenrikspolitisk redegjørelse

1 President,

Norge står i den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig.

5

I dag er det 8. april. For nøyaktig åttifem år siden var den tyske krysseren Blücher på vei nordover fra Tyskland. Krysseren skulle i morgentimene dagen etter møte sin skjebne ved Oscarsborg, takket være Oberst Birger Eriksens snarrådige handlinger.

10

Den dagen kom krigen til Norge.

8. april 1940 ble derfor den siste dagen i etterkrigstiden. Altså den perioden vi i ettertid omdøpte til «mellomkrigstiden».

15

Det første tiåret i mellomkrigstiden var preget av sterk økonomisk vekst, industrialisering og utvikling. Kvinner fikk stemmerett i mange land. Sosiale, kulturelle og tekniske endringer utfordret det etablerte.

20 Samtidig var det en periode med raskt voksende ulikhet.

Merkantilisme, børskrakk, toll- og handelskriger førte til økonomisk depresjon og massearbeidsledighet på 1930-tallet. Det bidro i sin tur til at sterke nasjonalistiske og autoritære bevegelser vokste fram. Bevegelser som
25 gjennomgående hadde brodd mot «de andre». Som ensrettet ordskiftet, brant

bøker og angrep redaktørstyrte medier.

Mot slutten av 30-tallet så vi mektige stater som underla seg naboland.

30 Stormakter tok seg til rette. Vestlige demokratiers forsøk på ettergivenesshet feilet. I september 1939 startet andre verdenskrig. I Norge fikk vi altså vårt 9. april.

Lærdommene fra 30-tallet og hvordan de utløste andre verdenskrig var den viktigste bakgrunnen for den verdensorden som ble bygget, sten for sten, etter at freden kom i 1945.

Etter den totale sivilisasjonskollapsen som den andre verdenskrigen og Holocaust representerte, ble man enige om å finne mekanismer som skulle forhindre en ny global katastrofe.

40

Fra ruinene vokste en ny internasjonal orden fram.

Vi fikk FN-pakten og den moderne folkeretten. Vi fikk Genèvekonvensjonene og menneskerettighetserklæringen.

45

Vi fikk Europarådet, for å sikre rettstaten og hindre vilkårlige overgrep.

Vi fikk Marshallhjelpen og Det europeiske kull- og stålfellesskap, forløperen til EU.

50

Vi fikk Nato, solid forankret i FN-paktens rett til selvforsvar.

Vi fikk GATT, forløperen til Verdens handelsorganisasjon, som skulle bygge ned tollbarrierer og sikre en åpen, regelstyrt handel.

55

I de fleste av disse initiativene spilte USA en helt sentral rolle. Uten Roosevelt, intet FN. Uten Truman, intet Nato.

USA var villig til å ta på seg rollen som såkalt hegemon; en slags ordnende kraft for både den globale og den vestlige etterkrigsordenen. Amerikansk makt, basert på økonomi, militær evne, diplomati, kultur, nye ideer og bistand, skapte et Pax Americana; Den amerikanske freden. Dette tjente store deler av verden godt, ikke minst oss i Vest-Europa. På grunn av USAs sikkerhetsgaranti kunne vi bruke mindre penger på forsvar og desto mer på å utvikle våre velferdssamfunn.

60

I 80 år har de normene og institusjonene som ble skapt etter 1945 utgjort bærebjelkene i den internasjonale orden. Tross utfordringer og tilbakeslag har denne bidratt til å unngå en ny global krig.

70

I hele denne perioden har to grunnpilarer har vært bærende i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk:

Den ene er FN og folkeretten, som fundament for en regelstyrt verdensorden.

75

Det har vært et sterkt norsk ønske å bidra til en stadig bedre organisert verden.

Den andre er den realistiske erkjennelsen at vi samtidig trenger et sterkt nasjonalt og kollektivt forsvar innen rammen av den transatlantiske alliansen, med USA som vår viktigste sikkerhetsgarantist.

80

President,

Grunnpilarene i vår sikkerhets- og utenrikspolitikk består, men de blir utfordret.

85

I dag føler mange på en dyp uro. Mange spør seg om freden igjen kan være truet. Det er forståelig, fordi vi står i en daglig storm av enkelthendelser. Men også fordi det stilles spørsmål ved de grunnleggende sikkerhetspolitiske fortøyningene. Vil de holde om det skulle blåse ytterligere opp?

90

«Historien gjentar seg ikke, men den rimer ofte», som det heter.

Å ha ansvar for utenriksstyret mens så mye er i bevegelse krever ekstra mye av oss. Det er et ansvar jeg tar på største alvor. To ting blir ekstra viktige i slike tider.

95

For det første må vi snakke ærlig og tydelig om det som nå skjer. Dette er ikke tiden for å underkommunisere alvoret i situasjonen.

100

For det andre er det viktig at vi peker retning og følger kursen vi styrer etter. Vi må slå fast hvor vi står, hvor vi vil, og hvordan vi best kan samarbeide med de som vi deler viktige interesser og verdier med.

105 I urolige tider står vi sterkere når vi står sammen.

President,

110 Russlands brutale krig mot Ukraina er definerende for europeisk sikkerhet og har endret europeisk sikkerhetstenkning. Krigen har skapt den største trusselen mot Europa og Norge på mange tiår.

115 Krigen har nå vart i elleve år. Den startet med okkupasjonen av Krym og deler av Øst-Ukraina i 2014. Den påfølgende fullskalainvasjonen i 2022 utgjør et eklatant brudd på den mest grunnleggende regelen i folkeretten: Respekten for andre lands suverenitet.

120 Norge har valgt side i denne krigen. Ukraina har folkeretten på sin side. De kjemper derfor også for Europa, for Norge og for de verdier og den verdensorden vi ønsker å bevare. Og de kjemper mot et autoritært og aggressivt regime som truer stabiliteten i hele Europa.

125 Vi vet ikke hva utfallet av krigen vil bli. Uansett vil det ha stor betydning for det ukrainske folk, for Europa og for Norge.

Et Russland som lykkes i Ukraina vil bli et farligere og mer risikovillig Russland. Vi kan heller ikke utelukke et fremtidig russisk angrep på alliert territorium, som slått fast i Natos strategiske konsept.

130 En russisk seier vil altså kunne ha uante konsekvenser for europeisk politikk og endre forutsetningene for Norges og Europas sikkerhet.

Jeg kom for få dager siden tilbake fra Ukraina. Arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna og jeg var i Kyiv og Kharkiv.

135

Kharkiv er Ukrainas nest største by, få kilometer fra fronten.

Krigen var rundt oss på alle kanter. Dette var en påminnelse om krigens gru. Og hverdagen til millioner av ukrainere.

140

Men også et vitnesbyrd om en motstandsdyktighet og en stamina som jeg bøyer meg i støvet for.

145 Vi skal stå ved Ukraina hele veien. Og vi skal være der når landet skal bygges opp igjen.

Det er avgjørende viktig at vi fortsetter å støtte Ukraina. Og at Vesten står samlet i denne støtten. Europa kan rett og slett ikke tillate at Putin vinner denne
150 krigen.

President,

At det er så bred enighet her i Stortinget om Norges ståsted i krigen er en stor
155 styrke for vårt land. Den tverrpolitiske oppslutningen om Nansen-programmet blir lagt merke til langt utenfor Ukraina.

Så langt utgjør norsk støtte om lag 216 milliarder kroner for perioden fra fullskalainvasjonen og frem til og med 2030. Det var viktig og riktig å utvide
160 støtten så tidlig i 2025.

Den uforutsigbare situasjonen som har utspilt seg de siste ukene, viser betydningen av et styrket Nansen-program. Det vil kunne bidra til å gi Ukraina et best mulig utgangspunkt i eventuelle fredsforhandlinger.

165

Norsk støtte er basert på Ukrainas behov. Og la det ikke være noen tvil om at Nansen-programmet har styrket Ukraina, både militært og sivilt.

Nye tiltak for militær støtte vurderes fortløpende.

170

Samtidig bidrar vår sivile støtte til å holde samfunnshjulene i gang i Ukraina. Vår støtte går til å reparere ødelagte veier og hus og sørger for at folk har strøm. Vi gir støtte til innkjøp av gass, levering av nødstrømgeneratorer og tiltak for økt atomsikkerhet.

175

Norge bidrar også med store beløp for å bygge opp igjen ødelagt energiinfrastruktur og å bistå Ukraina med å omstille seg til et mer moderne og robust kraftsystem. I tillegg kommer tusenvis av små og store donasjoner fra norske enkeltaktører.

180

Norges store humanitære støtte gjør at millioner av ukrainere i nød får

beskyttelse, kontantoverføringer og livsviktig bistand i form av husly, mat, vann og sanitær, helsehjelp og skolegang. Vår støtte til minerydding bidrar til en tryggere hverdag og mulighet til å gjenoppta landbruksaktivitet i deler av Ukraina.

185 Dette gjør vi for det *første* for at Russland ikke skal vinne sin ulovlige angrepskrig. For det *andre* for at Ukraina skal være best mulig rustet for freden den dagen krigen tar slutt.

For også denne krigen vil jo en gang ta slutt, det gjør jo kriger. Også denne krigen vil få en etterkrigstid. Av erfaring vet vi at det er helt avgjørende *hvordan* kriger tar slutt. Et Ukraina som fortsatt vil være i spill selv om kamphandlingene er avsluttet, er en oppskrift på fortsatt uro.

President Trump har tydelig signalisert at han vil ha en rask slutt på denne krigen. Det ønsker vi velkommen. Vi også ønsker fred, og ukrainerne mest av alt.

200

Men fred på hvilke vilkår?

Vi må sørge for at det blir en rettferdig og varig fred.

205 En varig fred i Ukraina er ikke bare viktig for Ukraina selv. Vi må også unngå at vi ender opp i et nytt «Jalta». Det er nå 80 år siden Churchill, Roosevelt og Stalin møttes på nettopp Krym-halvøya for å bli enige om å fordele oppgavene i den avsluttende fasen av verdenskrigen. Effekten skulle vise seg langt mer varig; at Europa ble delt i to.

210

Det er avgjørende at ikke noe tilsvarende gjentar seg, og at det ikke forhandles over hodet på dem det angår aller mest.

Norges posisjon er tydelig: Både Ukraina og Europa må med i forhandlingene. Ikke bare gjennom å delta, men også ved å være med på å legge premissene for samtalene.

215 Ukraina må fortsatt styrkes på slagmarken slik at de kan forhandle fra en best mulig posisjon. Ukrainas suverenitet og uavhengighet må sikres. Eventuelle framtidige medlemskap i allianser og organisasjoner må være Ukrainas eget valg.

220

Fredsforhandlingene må ikke skje på en måte som gir president Putin anledning til å diktere premissene. Målet må være en varig og bærekraftig fred og ikke bare en pause i kamphandlingene. Her trekker Norge på våre erfaringer med konfliktløsning for å bidra til Ukrainas forberedelser til eventuelle forhandlinger.

Og *dersom*, og jeg understreker dersom, de pågående forhandlingsforsøkene skulle lykkes, så vil ikke en slutt på krigen gjøre vår støtte til Ukraina overflødig. Ukraina skal gjenoppbygges. Ukraina skal sikres. Flyktninger skal returnere. Infrastruktur skal opp å stå igjen.

Vi har et massivt arbeid foran oss den dagen freden kommer. Også *den* dagen skal vi stå sammen med Ukraina.

Ukraina er Europas nest største land, en betydelig industrinasjon, og en stor matvareeksportør.

De har Europas nest største hær, med solid erfaring fra slagmarken og en stadig mer avansert våpenindustri. Å støtte Ukraina nå er derfor ikke bare et uttrykk for solidaritet; det er i vår egen sikkerhetspolitiske interesse at landet vil stå støtt på vestlig side etter krigen.

Et tenkt russiskstyrt, udemokratisk og tungt bevæpnet styre i Kyiv vil være en kime til ustabilitet og konflikt i Europa.

For, President, vi må legge til grunn at Russland vil forbli en autoritær og revansjistisk stat også etter at krigen mot Ukraina er over. Russiske hybride angrep og innblanding i andre lands indre anliggender vil ikke ta slutt selv om kanonene stilner i Donbas.

President,

På den andre siden av Atlanterhavet har Norges viktigste allierte fått ny president.

På en rekke områder er retorikken urovekkende. Allerede etter elleve uker har vi sett en kraftig omveltning i politikken.

I motsetning til forrige gang Donald Trump var president, har MAGA-bevegelsen vokst seg til den helt dominerende kraften på republikansk side.

265 I dag kontrollerer de alle de viktigste kommandohøydedene i amerikansk politikk. Bevegelsen er i full gang med å gjennomføre dype endringer i det USA vi kjenner.

270 Trump-administrasjonens linje på felt som regulering av ny teknologi, sosiale media, og andre forhold knyttet til informasjonssamfunnet er eksempler på dette. Det er også tema som kjønn, mangfold, akademisk frihet, inkludering og demokrati. Dette skaper en avstand mellom Europa og Amerika som vi gjerne skulle vært foruten.

275 Vi er også vitne til store omlegginger i USAs *globale* politikk. Det gjelder blant annet handel, klima, global helse, bistand og demokratifremme.

Alt dette har potensielt store konsekvenser for verdenssamfunnet.

280 Overordnet synes USA å bevege seg bort fra rollen som stabiliserende ankerfeste for den liberale verdensorden.

President,

285 I år markerer vi at det er 200 år siden den første organiserte utvandringen fra Norge til USA. Det skal feires bredt gjennom året, inkludert med Kronprinsparets besøk til New York og Midtvesten i oktober. Feiringen av dette blir en god anledning til å minne om de langsiktige båndene mellom våre to land, som ikke kun er avhengig av forholdet til den til enhver tid sittende administrasjon.

290 Som nære allierte er det viktig at norske og europeiske perspektiver tas med i vurderingene som nå gjøres i Washington. I handelspolitikken, i sikkerhetspolitikken og i andre spørsmål som direkte treffer våre felles kjerneinteresser.

295 For å oppnå det, må vi engasjere USA på føderalt og delstatsnivå. Vi må demonstrere Norges og Natos verdi for USA, samtidig som vi står opp for grunnleggende prinsipper.

300

Det er fortsatt i Norges interesse å ha et godt samarbeid med USA. Det er fordi USA er viktig for Norges sikkerhet. USA er som oss en arktisk kyststat og en viktig partner for deler av norsk næringsliv og for norske kunnskaps- og forskningsinstitusjoner.

305

Men det er først og fremst i sikkerhetspolitikken vi har gjensidige, tverrpolitiske og langsiktige interesser.

310

Rett før helgen deltok jeg på utenriksministermøtet i Nato. Der slo USAs utenriksminister Marco Rubio fast at USA både er, og skal forbli, medlem av Nato, og at det ikke skal herske noen tvil om at USA stiller seg bak paktens artikkel 5. Dette var en tydeliggjøring mange allierte satte pris på.

315

Samtidig har USA over tid varslet økte krav til Europa når det gjelder byrdefordeling i Nato. President Trump, som så mange presidenter før ham, ønsker at Europa tar en større del av ansvaret for Europas sikkerhet.

320

Det er vi enige i, og det bidrar vi til. USAs største strategiske rival ligger ikke i Europa, men i Asia. Slik har det vært i mange år.

Med den nåværende Trump-administrasjonen har disse kravene til Europa blitt mer eksplisitte.

325

Der vi tidligere snakket om byrdefordeling, går diskusjonene i Nato nå også om *byrdeforskyvning*.

330

En *byrdeforskyvning* er altså en situasjon der USA forblir en sentral partner for Europa innen strategisk avskrekking, men med redusert konvensjonelt fotavtrykk på vårt kontinent. Altså at atomparaplyen består, men med færre soldater på bakken.

335

Det innebærer helt konkret at vi gjennom forsvarsinvesteringer må dekke kapabiliteter som amerikanerne tidligere har dekket, og som gjør mer selvstendige europeiske operasjoner mulig.

Dette må Europa levere på, og det skal Norge bidra til.

340 Vi må med andre ord investere mye mer i vår egen sikkerhet. Og vi må samarbeide enda tettere med våre nærmeste allierte i Europa.

Derfor satser Regjeringen tungt på Forsvaret, med en langtidsplan som vil øke våre forsvarsutgifter til 3 prosent av BNP.

345 President,

Nordområdene er vårt viktigste strategiske satsingsområde. Regjeringen legger stor vekt på å fortsette arbeidet med å fornye nordområdepolitikken i møte med en ny tid. Derfor vil vi før sommeren legge fram en ny Nordområdestrategi. Vi
350 legger vekt på å sikre livskraftige og motstandsdyktige samfunn nord i landet vårt. Den store forsvarssatsingen i nord skal bygge opp om totalberedskap, bosetting og næringsutvikling.

Uten folk i nord, ingen sikkerhet. Uten sikkerhet, ingen folk.

355

Vi skal fortsette å støtte opp om Arktisk råd som den viktigste multilaterale plattformen for samarbeid i Arktis. Norges lederskap er straks over, men rådet består med alle åtte medlemsland, urfolksrepresentanter og observatører. Det må vi hegne om.

360

Arktis får nå økende sikkerhetspolitisk oppmerksomhet. Dette ønsker vi fra norsk side velkommen.

Vi har i flere tiår forsøkt å få Arktis høyere opp på dagsorden i Nato. Nå skjer
365 det. Under Natos utenriksminister møte forrige uke var Arktis blant temaene som ble diskutert. Det er bred enighet om at det er viktig å forstå den nye sikkerhetspolitiske virkeligheten i nord og å møte denne gjennom forsterket alliert samarbeid.

370 Så er ikke bakteppet for denne oppmerksomheten like positiv.

Stadige utspill fra Trump-administrasjonen om behovet for å kontrollere Grønland, er ikke noe vi er vant til fra en venn og alliert. Kongeriket Danmarks suverenitet må respekteres, og eventuelle endringer i det danske riksfellesskapet
375 er en sak mellom København og Nuuk alene. Fra norsk side stiller vi oss solidarisk med Kongeriket Danmark i denne krevende situasjonen.

President,

380

Der USA i etterkrigsårene var et fyrstårn for en åpen verdenshandel, ser President Trump nå frihandel som en trussel mot amerikansk økonomi. Land med en positiv handelsbalanse overfor USA sees på som land som utnytter Amerika. USAs naboer, Canada og Mexico, fikk merke dette først. Vi ser en skarp dreining i retning proteksjonisme og tollmurer.

385

Onsdag var den såkalte «frigjøringsdagen», der alle verdens land ble ilagt høye tollbarrierer av President Trump. Som forutsatt, falt både børsene, dollaren, oljeprisen og tilliten til amerikansk økonomi.

390

Vi står midt i det største tilbakeslaget for verdenshandelen siden 2. verdenskrig. Toll av et slikt omfang vi ser nå, vil svekke verdensøkonomien og sette svært mange arbeidsplasser i fare. Alle taper på en handelskrig. Vi er tjent med en åpen, regelstyrt verdenshandel.

395

President,

Europeisk samarbeid var viktig før. Det er enda viktigere nå.

400

Vår økonomi er først og fremst europeisk. I en verden hvor sikkerhet, økonomi og teknologi veves tettere sammen, må økonomisk sikkerhet prioriteres høyere.

Måten EU møter handelskrigen på, vil ha stor betydning for norsk økonomi.

405

Reduseres den økonomiske aktiviteten i euroområdet, vil det også svekke aktiviteten i norske bedrifter som eksporterer til Europa. EØS-avtalen er rett og slett vår livlinje til EU i denne situasjonen. Det er svært viktig at integriteten i det indre markedet opprettholdes.

410

Tolløkninger og andre former for handelsbarrierer skaper uro og usikkerhet også i Norge. Bedrifter og arbeidsplasser kan bli rammet. Hver femte arbeidsplass her i landet er knyttet til eksportnæringene.

415

På kort sikt kan en handelskrig mellom de store økonomiene gi prisvekst og press i retning av høyere renter globalt. På lengre sikt kan konsekvensen bli

fragmentering av verdensøkonomien og lavere global vekst.

420 Godt over 80 prosent av Norges eksport går til EU og Storbritannia. Vi er svært tett integrert i europeisk økonomi. Det vi er mest urolige for er derfor en handelskonflikt mellom USA og EU der også norske bedrifter påvirkes.

425 Det er særlig viktig å unngå at Norge rammes av mulige beskyttelsestiltak fra EU som en konsekvens av amerikansk toll. Vårt syn er at eventuelle handelsbarrierer mellom EU og Norge vil være i strid med EØS-avtalen.

Regjeringen har tett dialog med EU og med europeiske hovedsteder om dette. For å minne om EØS-avtalens intensjon og regelverk.

430 Vi møter stor grad av velvilje og forståelse fra EU-kommisjonen og fra EUs medlemsland. Ingen i EU har interesse av å holde Norge på utsiden. Men som EØS-land står vi utenfor EUs felles handelspolitikk og kan ikke ta for gitt at vi ikke vil rammes av EUs eventuelle beskyttelsestiltak.

435 Vi må erkjenne at EØS-avtalen ikke står øverst på dagsorden når EU-landene møtes for å svare på amerikanske tiltak. Derfor må vi hele tiden minne EU-landene om hva EØS-avtalen innebærer. Statsministeren var så sent som i går i Brussel i spiss for en bredt sammensatt delegasjon for å understreke dette poenget. Vi har også nær kontakt med norsk næringsliv for å dele erfaringer, få
440 innspill og samkjøre innsatsen.

President,

445 Det er avgjørende for Norge at EU lykkes.

EU spiller i dag en sentral rolle i alle dimensjoner av europeisk samarbeid. Det er svært lenge siden EU bare dreide seg om økonomi og handel.

450 I dag handler EU også om helse, sikkerhet, beredskap, migrasjon, klima, romfart og teknologi. Det handler også om grunnleggende verdier som rettsstat og demokrati. Og om å styrke det indre markedets konkurransekraft i en langt tøffere verden.

Nasjonal sikkerhet handler ikke bare om militære kapasiteter, kuler og krutt.

Det handler også om sivile beredskapssystemer, anskaffelser, logistikk, tilgang på kritiske data og samfunnssikkerhet i bredt. Mye av dette er områder som direkte påvirker det trusselbildet Norge og Europa i dag står overfor. Og det er områder hvor vi er avhengig av tett samarbeid.

460

Det europeiske samarbeidet har hele tiden vært viktig for Norge, selv om vi har valgt en annen tilknytningsform enn de aller fleste nærstående land. EØS-avtalen og de over 100 tilleggsavtalene med EU har gjort Norge til EUs nærmeste ikke-medlem.

465

Da Norge sa ja til EØS og nei til fullt medlemskap i 1994, skjedde dette i en verden som var i ferd med å åpne seg opp for globalisering og frihandel. Verdens handelsorganisasjon ble etablert året etter. Troen på en regelstyrt verdenshandel fikk i disse årene nesten universell oppslutning.

470

For oss den gang var det mye viktigere å bli med i det indre markedet enn å bli med i EUs felles handelspolitikk og tollunion. Den gang var toll på vei ned som virkemiddel både i Europa og globalt.

475

Virkeligheten i dag er svært annerledes. Globaliseringen har gått i revers. Handelspolitiske virkemidler blir tatt i bruk som politisk pressmiddel, også mellom nærstående land. Verdens handelsorganisasjon er under alvorlig press. Regionalisering, de-risking og «friendshoring» har blitt en del av det handelspolitiske vokabularet.

480

Det multilaterale regelbaserte handelssystemet i WTO har tjent Norge godt og er grunnplanken i norsk og europeisk handelspolitikk. Nå blir disse spillereglene utfordret. Vi skal stå sammen med de landene som deler våre interesser og verdier i forsvaret for en regelbasert verdenshandel.

485

President,

Norges sikkerhets- og forsvarssamarbeid med EU har vært i sterk utvikling siden Russlands brutale fullskalainvasjon av Ukraina. Samarbeidet er nå svært tett.

490

I mai ifjor inngikk EU og Norge et strategisk partnerskap om sikkerhets- og forsvarssamarbeid. Vi styrker samarbeidet om krisehåndtering, forsvarsindustri, romsamarbeid, kritisk infrastruktur og hybride trusler. Utover samarbeidet med

495 EU styrker vi også vårt bilaterale sikkerhets- og forsvarssamarbeid med sentrale land i Europa, som Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Polen og Nederland.

De nordiske landene er våre aller nærmeste, og det sikkerhetspolitiske samarbeidet blir stadig tettere.

500

Vi kan nesten ikke overvurdere betydningen for Norge av at hele Norden nå er samlet i Nato.

505 Finland og Sveriges inntreden i alliansen har endret det strategiske perspektivet på nordområdene, styrket Natos forsvarsevne og bidrar til økt oppmerksomhet om vår region og de nordlige havområdene.

510 Vi legger også stor vekt på kontakten i den nordisk-baltiske kretsen, den såkalte NB8- gruppen. Der samarbeider vi blant annet nært om støtten til Ukraina, om maritim sikkerhet og hybride trusler. Det nordisk-baltiske samarbeidet gir oss en felles situasjonsforståelse og kobler hele området mellom Barentshavet og Østersjøen tettere sammen. Det fremmer også regionens interesser overfor andre aktører.

515 Etter München-konferansen i februar har en lang serie europeiske møter og initiativer tatt til orde for et kraftig forsterket europeisk samarbeid innen forsvars-, sikkerhets- og utenrikspolitikk.

520 EU-landene pluss Storbritannia, Tyrkia, Norge, Island og Canada har møttes en rekke ganger for å se hvordan de kan bidra mer effektivt til Ukraina, både mens krigen fortsatt pågår og dersom det kommer en våpenhvile eller en fredsavtale som så må sikres.

525 Denne viljen til å styrke europeisk samarbeid er gledelig, men også helt nødvendig. Som nevnt er dette også i tråd med de signaler vi mottar fra USA.

530 Europakommisjonen la forrige måned fram et såkalt White Paper om fremtiden til Europas forsvar - Readiness 2030. Det inneholder konkrete forslag om oppgraderte forsvarstiltak og samarbeid for å styrke Europa og europeisk forsvarsindustri fram mot 2030.

Norges muligheter til å delta i EUs forsvarsindustrielle samarbeid bunner i EØS-

avtalen og vårt strategiske partnerskap om forsvar og sikkerhet.

535

Også Storbritannia styrker nå sitt samarbeid med EU og sentrale EU-land. De vil også spille en sentral rolle i Europas fremtidige sikkerhetsstruktur.

Det er også i Europa vi finner vårt nærmeste verdifelleskap.

540

Menneskerettigheter, demokrati og rettsstat. Dette er prinsipper som lå til grunn for etableringen av Europarådet, og som ligger til grunn for samarbeidet i EU.

I forrige uke presenterte Regjeringen en stortingsmelding om hvordan Norge

545

skal jobbe for å styrke og bevare demokratiet, menneskerettighetene og rettsstaten i Europa, med særlig vekt på samarbeidet i Europarådet.

Når det rokkes ved våre verdier, må vi forsterke vår innsats.

550

Nå er det særlig viktig å stå fast på de prinsipper og de verdier som det norske samfunnet er bygd på, som åpenhet, inkludering, mangfold og toleranse.

President,

555

FN forblir en grunnpilar i utenrikspolitikken og hovedarena for vårt brede internasjonale engasjement.

Men FN opplever nå sin største krise på 80 år.

560

Det multilaterale systemet har lenge vært utsatt for store påkjenninger. Russlands angrepskrig mot Ukraina og konfliktene i Midtøsten bidrar til å svekke tilliten til FNs evne til å opprettholde fred og sikkerhet.

Det voksende gapet mellom utviklings- og klimamål på den ene siden og

565

fallende global finansiering på den andre, skaper gnisninger mellom rike land, framvoksende økonomier og utviklingsland.

Også i det globale nedrustnings- og ikke-spredningsarbeidet er det konflikt og tillitskrise. I en spent geopolitisk situasjon havner nedrustningsarbeidet i

570

skyggen. Nå er det viktigere enn noen gang å hegne om de nedrustningsavtalene vi fortsatt har, og å hindre spredning av atomvåpen. Ikke-spredningsavtalen er,

og forblir, den viktigste av disse avtalene.

575 FN-systemet står foran store omlegginger. FNs evne til å levere på bakken *vil* bli redusert, men Norge vil gjøre det vi kan for å bidra til at reduksjonene samtidig vil føre til en mer effektiv organisasjon.

580 Forhandlinger om å etablere en rammekonvensjon i FN for internasjonalt skattesamarbeid er i gang. Norge engasjerer seg aktivt og konstruktivt.

I FN er det også bred oppslutning om Finansiering for utvikling-prosessen, hvor målet er å snu en negativ trend i finansieringen av bærekraftsmålene.

585 FN tar tak i nye utfordringer. I Global Digital Compact søker verdenssamfunnet løsninger på hvordan vi skal håndtere utfordringene med digital utvikling, internett og kunstig intelligens.

590 I dette krevende landskapet skal Norge fortsette å være en prinsippfast, fleksibel og forutsigbar bidragsyter. Vi skal bidra der det er mest effektivt.

Også klimaarbeidet påvirkes av det som nå skjer. Den relative framgangen i det globale klimaarbeidet de siste årene utfordres nå av andre agendaer og geopolitiske spenninger.

595

EUs rolle er helt avgjørende også her. Ingen har på samme måte som EU koblet FNs overordnede målsetninger til konkret lovgivning og politikk. Norges klimapolitikk er tett knyttet til denne. EU står fast på sine klimamål, samtidig som klimaambisjonene kobles tettere sammen med konkurransekraft og sikkerhet.

600

605 Grønn omstilling er på ingen måte avlyst. En aktiv politikk for avkarbonisering vil være en sterk driver for vekst når politikken er godt integrert med industri-, konkurranse-, og sikkerhetspolitiske tilnærminger. Det er en mulighet for industriomstilling som uansett må komme. Dette er konteksten som også norske myndigheter og næringsaktører jobber innenfor.

610 Norge er Europas viktigste energieksporthør. Norge skal fortsette å være en langsiktig, pålitelig og troverdig energitilbyder til Europa, og den primære leverandøren av gass til EU og Storbritannia. Samtidig samarbeider vi nært med

begge om å akselerere avkarboniseringen av energisystemene våre.

President,

615

7 av verdens 8 milliarder mennesker bor ikke i Vesten. Det er i vår interesse å bygge brede nettverk og allianser langt utover vår egen kulturkrets.

620

Norge har nå gjestelandsstatus i G20 for andre år på rad. At vi er gjesteland under både brasiliansk og sørafrikansk presidentskap vitner om Norges anseelse som en prinsipiell og troverdig partner i «det globale sør».

625

Også i G20 fremmer vi vårt budskap om at en regelstyrt verden er en fordel for alle.

Vi utvider partnerskapene med land i Afrika. Regjeringens strategi for norsk engasjement med afrikanske land ble lansert i august i fjor.

630

Utfordringene på globale samarbeidsarenaer betyr at regionale organisasjoner blir viktigere. Norge har et godt forhold til Den afrikanske union og et sterkt bilateralt forhold til afrikanske land. Erfaringer fra blant annet G20 og FN har vist oss at et godt forhold til Afrika og afrikanske land er i vår egen interesse, både økonomisk og sikkerhetspolitisk.

635

På samme måte har vi videreutviklet vårt forhold til den Sør-Øst-asiatiske samarbeidsorganisasjonen ASEAN, som blir en stadig viktigere møteplass på verdens mest folkerike kontinent.

President,

640

Kina er en supermakt som tar stadig større plass. Kinas innflytelse i internasjonale organisasjoner øker. Landet viser et større engasjement i nær sagt alle globale forhold.

645

Når USA nå trekker seg tilbake fra mye globalt samarbeid må vi forvente at stormakter som Kina fyller noe av det rommet USA etterlater seg. Hvilke rom de ønsker å fylle, gjenstår å se.

For Norge er Kina både en samarbeidspartner, en konkurrent og en strategisk

rival. Ingen av våre store globale utfordringer kan løses uten Kina.

655 Samtidig er vi uenige om mye, som deres forhold til menneskerettigheter og individuelle friheter. Det er vi tydelige på når vi møtes. Kina fører en politikk som på flere felt utfordrer verdier som er sentrale for norsk sikkerhet, vekst og velstand.

660 Vi er også tydelige på hva vi mener om Kinas støtte til Russlands ulovlige krigføring i Ukraina. Det skader Kinas troverdighet, og står i kontrast til deres fremstilling av seg selv som en beskytter av fred, sikkerhet og multilateralisme.

Kina er verdens nest største økonomi. Landet har verdens største handelsoverskudd, fire ganger høyere enn nummer to på listen.

665 Kinesiske produkter dominerer stadig flere næringer. Kina spiller en avgjørende rolle i det grønne skiftet. De er ledende innen grønn energi og dominerer nå verdikjedene for grønne teknologier. En felleserklæring for å styrke samarbeidet på dette feltet ble undertegnet av våre lands statsministre i september i fjor.

670 Kinas rolle som klimaaktør ventes å bli enda viktigere nå som USA har trukket seg fra Paris-avtalen. De viser et tydeligere lederskap på fornybarfeltet, de finansierer klimainitiativer i utviklingsland, og er verdens største karbonmarked.

Norge fører en interessebasert Kina-politikk langs en nordisk-europeisk linje.

675 Vi skal utvise forsiktighet i samarbeidet med Kina og kinesiske aktører der det berører vesentlige forhold knyttet til nasjonal sikkerhet. Norge skal arbeide systematisk og helhetlig for å identifisere og redusere risikoen overfor Kina til et akseptabelt nivå.

680

President,

Forsvaret for folkeretten er kjernen i Arbeiderpartiregjerings utenrikspolitikk.

685 Folkeretten ligger til grunn for alt internasjonalt samarbeid. For alle verdens stater så *betyr det noe* at vi har en verdensorden basert på regler, og ikke på bruk av makt alene.

690 At det ikke er den sterkestes rett som gjelder.

Dette er ikke bare viktig for mindre land. Også mektige staters interesser vil lide dersom respekten for folkeretten bryter sammen. Nato-pakten er for eksempel solid fundert i FN-paktens prinsipper.

695

For Norge finnes det ikke noe alternativ til en internasjonal orden basert på folkerett. Derfor har vi vært veldig tydelige på hvilke regler som gjelder og behovet for å overholde dem, også når krig raser.

700 Å okkupere andre land er ulovlig. Å bevisst bombe sivile er ulovlig. Enten det foregår i Ukraina, i Palestina eller i Sudan.

Å operere med ett sett regler for våre venner og et annet sett regler for andre, undergraver folkeretten. Det er *ikke* i Norges interesse.

705

Derfor er vi konsistente på dette og sier fra også hvis våre venner bryter folkeretten.

710 Norge er også tydelige på at de som begår internasjonale forbrytelser må holdes ansvarlig. Ansvarliggjøring er viktig for å forebygge fremtidige forbrytelser, bidra til rettferdighet for ofre, og opprettholde respekten for folkeretten.

Derfor er vi så sterke i vår støtte til de internasjonale domstolene.

715 President,

720 For å verne om våre tyngste sikkerhets- og utenrikspolitiske kjerneinteresser gjør Regjeringen tydelige prioriteringer i utenrikstjenesten. Vi styrker den sikkerhetspolitiske og den europapolitiske kompetansen. I tillegg øker vi bemanningen ved enkelte sentrale utenriksstasjoner og styrker sikringen av særlig utsatte utenriksstasjoner.

Vi står nå i en svært alvorlig situasjon og jeg har i dag satt søkelys på noen av utfordringene. Det betyr ikke at alt det andre ikke er viktig.

725

I Sudan er vi vitne til verdens kanskje største humanitære krise, hvor konflikten er mer fastlåst enn på lenge. Det er en reell fare for en de facto deling av landet.

730 Andre konflikter og humanitære kriser blir i disse dager ofte glemt i nyhetsbildet, men Norge er tungt involvert. Som i Sør-Sudan, Den demokratiske republikken Kongo eller Sahel. Vårt omfattende arbeid innen fred- og konfliktløsning vil presenteres i en egen Stortingsmelding i juni.

735 Vårt sterke bilaterale forhold til land som Brasil, India, Sør-Afrika og andre fremvoksende makter, er også høyt prioritert.

La meg avslutningsvis si noen ord om situasjonen i Midtøsten, en region mange nordmenn har et nært forhold til.

740

Det siste halvannet året har vi vært vitne til intens krigføring mellom Hamas og Israel i Gaza, mellom Hizballah og Israel i Libanon, og åpen militær konfrontasjon mellom Iran og Israel.

745 I Syria har Assad-regimet falt, og det er kommet nye makthavere i Damaskus, som jeg besøkte i januar.

Til tross for uro og alvorlige voldshendelser i det vestlige Syria, er de signalene vi mottar fra overgangsregjeringen i all hovedsak positive. Men det er ennå for
750 tidlig å si om den nye ledelsen vil klare å samle landet.

Det vi med sikkerhet kan si er at svekket iransk og russisk innflytelse i Syria og Midtøsten påvirker maktdynamikken i regionen.

755 President,

Gaza ligger i ruiner. Våpenhvilen ga håp. Nå er krigen gjenopptatt, og det er igjen et mareritt for palestinere, for gislene og for deres familier.

760 Vi trenger en ny våpenhvile, men først og fremst en varig politisk løsning.

Gaza er en del av Palestina og det palestinske folket har rett til selvbestemmelse i sitt eget land.

765 28. mai i fjor anerkjente Norge Palestina som selvstendig stat. 149 land har nå anerkjent Palestina. Dette er mer enn tre fjerdedeler av FNs medlemmer. Vi er

altså i godt selskap, President.

770 Støtten blant verdens land for en tostatsløsning har aldri vært tydeligere. For
kun en tostatsløsning kan sikre varig fred og sikkerhet for både palestinere og
israelere.

President,

775

Det er fortsatt 8. april. Det er fortsatt etterkrigstid. Ingen fiendtlige kryssere er
på vei opp Oslofjorden i dag.

780 85 år etter krigen kom til Norge har vi den store fordel av at vi vet hvordan
det gikk den gang. Vi kan lære av vår nære historie.

Vi vil at denne etterkrigstiden skal fortsette som en etterkrigstid. Ikke bli
omgjort til en mellomkrigstid i fremtidens historiebøker.

785 Det vi står opppe i *er* dypt alvorlig. Signalene *er* urovekkende.

Men, President, det er håp.

Siden andre verdenskrig har Norge og Europa utviklet seg.

790

I dag har vi et tett forent og integrert Europa som står opp for de verdier og
prinsipper som også Norge er bygget på. Vi har en sterk forsvarsallianse i Nato.

795 Vi har et Europa som samlet møter trusselen, som rustet opp og som omstiller
seg i høyt tempo. Som forbereder seg på å ta et større ansvar på et bredt felt.

Og med alle sine feil og mangler, er FN og de globale institusjonene fortsatt der.
Vi har tross alt 80 års erfaring med fordelene av å leve i en stadig mer regelstyrt
verden.

800

I utenrikspolitikken skal Regjeringen sørge for at Norge fortsatt er
gjenkjennelig, prinsipiell og tydelig. At vi samarbeider med våre venner og står
opp mot de som truer oss.

805 Samhold, ikke alenegang, er Regjeringens marsjordre i disse tider.

Samtidig skal vi ta vare på det kanskje viktigste vi har her i landet: Vår tillit til demokratiet. Vår tillit til domstoler, medier og myndigheter. Og vår tillitt til
810 *hverandre* i en tid hvor det er stadig vanskeligere å vite hva som er sant og hva som er løgn. Det er en dugnad som vi alle, i og utenfor denne sal, må ta del i.

Vi vet at den utenrikspolitiske himmel langt ifra er skyfri.

815 Derfor tar Regjeringen nå gjennomtenkte og nødvendige grep for å være best mulig forberedt på det som måtte møte oss. Vi gjør det sammen med våre nærmeste venner.

Og jeg opplever at det er en tverrpolitisk vilje i denne sal til å gjøre det som
820 trengs for å være med på dette løftet.

Dette er vår tids viktigste dugnad. Og det er i sannhet mye å ta tak i.

Kilde
825 <div>regjeringen.no</div>

Emneoversikt
Europapolitikk, Forsvarspolitik, Internasjonal uro, Menneskerettigheter, NATO, Nordområdene, Redegjørelse i Stortinget, Sikkerhetspolitikk, USA, Ukraina, Utenrikspolitikk

URI
830 <https://www.virksommeord.no/tale/den-mest-avgjørende-sikkerhetspolitiske-situasjonen-siden-andre-verdenskrig>

835

840